

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора
Державного податкового університету

ВИСНОВОК

**Державного податкового університету щодо докторської дисертації
Забарного Максима Михайловича на тему: «Теоретико-прикладні засади
кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні» за
спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-
виконавче право, яка затверджена рішенням Вченої ради Державного
податкового університету від 29 лютого 2024 року (протокол № 10)**

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр кримінального права та процесу, фінансового та податкового права, цивільного права та процесу, міжнародного права та права Європейського Союзу, теорії та історії держави і права, правничої лінгвістики Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету від 14 березня 2024 року, протокол № 8

Присутні:

Навчально-науковий інститут права: директор інституту, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Топчій В.В. (*голова семінару*);

кафедра кримінального права та процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Дідківська Г.В. (*рецензент*); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Колб О.Г. (*рецензент*); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Лисенко В.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Нікітін Ю.В. (*рецензент*); професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Антипов В.І.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лугіна Н.А.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мілевський О.П.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Лазебний А.М.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Люпащук Д.І.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Любавіна В.А.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Сперкач Н.А.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Павлюх О.А. (*секретар семінару*);

кафедра фінансового та податкового права: професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Касьяненко Л.М., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Білоус В.Т., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Аністратенко Ю.І.;

кафедра цивільного права та процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Чеховська І.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Рябченко Ю.Ю.; доцент кафедри, доктор юридичних наук, доцент Миколасць В.А.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Никитченко Н.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Повпцька Н.Б.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Боднарчук О.Г.;

кафедра теорії та історії держави і права: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Шевченко А.С.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Кудін С.В.; доцент кафедри, доктор юридичних наук, доцент Вітюк Д.Л.

кафедра міжнародного права та права Європейського Союзу: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Чернецька О.В.

кафедра правничої лінгвістики: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М.

Були присутні 18 докторів наук та 9 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації кандидата юридичних наук, доцента кафедри кримінального права та процесу Забарного Максима Михайловича на тему: «Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Здобувача наукового ступеня Забарного Максима Михайловича про результати дисертації. У своїй доповіді нею було обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; охарактеризовано об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, її емпіричну основу; сформульовані основні теоретичні положення, які обумовлюють наукову новизну; розкрито практичне значення одержаних результатів; наведено дані про їх апробацію.

Говорячи про актуальність теми, слід відзначити, що починаючи з 90-х років минулого століття, Україна спостерігає значне зростання злочинності, яке супроводжується збільшенням розриву між розвитком кримінально протиправної діяльності та можливостями правоохоронної системи. Такий розрив пояснюється як об'єктивними суспільними змінами, так і недоліками в організації роботи правоохоронних органів. Унаслідок цього рівень латентної злочинності є надзвичайно високим і багато злочинців залишаються непокараними. Це свідчить про неспроможність існуючої правоохоронної системи ефективно протидіяти злочинності. Тому вивчення сучасного стану

злочинності та її тенденцій є невід'ємною частиною процесу реформування правоохоронної системи в Україні, що дасть змогу більш ефективно протидіяти кримінально протиправним проявам.

Огляд стану злочинності в Україні на сучасному етапі охоплює визначення основних кількісних та якісних показників, а також аналіз динаміки їхніх змін як загалом, так і за окремими напрямками. Визначення тенденцій злочинності є авторським аналізом трансформацій злочинності як соціально-правового феномена в сучасному суспільстві. Цей аналіз є ваговою передумовою для розробки короткострокових і середньострокових прогнозів щодо криміногенної ситуації в Україні. Прогнози зі свого боку слугуватимуть основою для вдосконалення кримінологічного забезпечення протидії злочинності в нашій державі.

Отже, розуміння поточних тенденцій злочинності дає нагоду більш точно передбачити її подальший розвиток, що є критично важливим для формування ефективних заходів протидії. Це підґрунтя дає змогу адаптувати стратегії правоохоронних органів до реалій сьогодення та забезпечує більш надійне й ефективне реагування на кримінально протиправні загрози.

Негативні процеси та тенденції, що відбуваються в Україні сьогодні, підкреслюють важливість постійного моніторингу криміногенної обстановки. Глибоке та детальне дослідження цього питання потрібне для своєчасного внесення коректив у стратегію й тактику протидії злочинності.

Крім того, з огляду на високу криміналізацію суспільства варто розробити нову концепцію протидії злочинності. Вона повинна враховувати можливості держави та суспільства, а також попередні недоліки в організації роботи правоохоронних органів, особливо в період війни. Лише через вивчення й кримінологічний аналіз сучасних кількісних та якісних показників злочинності можна забезпечити ефективну стратегію протидії злочинності в Україні. Тому потреба в теоретико-правовому дослідженні кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності є надзвичайно важливою та своєчасною.

У цьому аспекті необхідною умовою ефективної правоохоронної діяльності вказаних органів, засобом забезпечення її плановості, системності та узгодженості заходів, що реалізуються різними службами та підрозділами, є систематичне здійснення кримінологічного аналізу злочинності.

Отже, доходимо висновку, що створення дієвої системи запобігання злочинності в Україні неможливе без врахування, аналізу та аналітичного дослідження всіх показників злочинності, причин та умов її виникнення. Особливо це є актуальним в період воєнного стану, коли суттєво збільшується кількість вчинених кримінальних правопорушень, особливо проти власності.

Усе це підкреслює важливість обраної теми і необхідність дослідження чинного законодавства, правозастосовної практики та наукових джерел з цього питання.

Здійснивши огляд теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні за останні кілька років можна зробити висновок, що зростання кількості кримінально протиправних діянь і їх вплив на різні сфери суспільства є поки що однією з ключових проблем. В Україні починаючи з 2017 року, в Україні триває покращення криміногенної ситуації, попередні дані статистики щодо злочинності 2020 року є найкращими за десятиліття. Зміни в суспільно-політичному житті, зокрема введення воєнного стану, суттєво вплинули не тільки на рівень злочинності, але й на її характер. За даними Офісу Генерального прокурора, 2022 року в Україні значно збільшилась кількість особливо тяжких злочинів, зокрема державної зради, кількість яких зросла майже в десять разів.

Вирішення завдань дослідження дозволило сформулювати низку положень, що становлять наукову новизну:

По-перше, дано авторське визначення поняття «кримінологічний аналіз», під яким запропоновано розуміти діяльність уповноважених державних органів, громадських інституцій, окремих громадян щодо аналітичного дослідження кількісних та якісних показників злочинності за певний період часу на певній території, виявлення її детермінант, основних характеристик особи злочинця, виявлення динамічних характеристики провідних напрямів діяльності державних органів, що дає змогу в майбутньому проводити ефективний комплекс економічних, соціальних, ідейно-виховних, організаційно-управлінських, правових заходів протидії злочинності.

По-друге, виокремлено основні риси та складові кримінологічного аналізу, на основі визначення теоретико-прикладного змісту кримінологічного аналізу, спираючись на дефініції з наукових джерел і нормативно-правових актів, до яких віднесено: сукупність систематичних аналітичних процесів; вивчення певних характеристик і тенденцій; визначення та розуміння зв'язків між кримінологічною інформацією (інформацією про кримінальне правопорушення) та іншими даними; систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність; опрацювання інформації, яка є суттєвою для управління або ухвалення рішень; здійснюється з метою попередження, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень або ухвалення управлінських рішень.

По-третє, розроблено та запропоновано наукову концепцію забезпечення кримінологічного аналізу в Україні, яка базується на сучасних підходах до вивчення злочинності та її протидії, передбачає впровадження сучасних методів кримінологічного аналізу, інтеграцію з міжнародними стандартами тощо.

По-четверте, доведено, що кримінологічна інформація як певна соціальна форма руху матерії в усіх її різновидах має використовуватися як цілісна інформаційна система, як засіб забезпечення потреб кримінологічної практики, правоохоронної, судової та законотворчої діяльності. Одним з основних джерел кримінологічної інформації виступає державна статистика і особливо її кримінально-правовий розділ. Кримінальна статистика – головне джерело дослідження, що дозволяє виявляти закономірності і тенденції злочинності, давати їм кількісну оцінку.

По-п'яте представлено авторське визначення поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення кримінологічного аналізу», під якими запропоновано розуміти реалізацію державної політики у сфері протидії злочинності, що орієнтована на задоволення інформаційних потреб конкретного правоохоронного органу.

По-шосте, запропоновано ухвалити державну програму для дослідження особи злочинця, зокрема процесів її криміналізації, яка може значно поліпшити ситуацію в цій сфері, а саме більш ефективно використовувати цифрові технології для збору й обробки інформації, що підвищило б точність і якість кримінологічних досліджень.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені дані проведеного соціологічного опитування 79 прокурорів, 101 слідчого, 63 оперативних працівників та 54 адвокатів у м. Києві, Київській, Житомирській, Хмельницькій, Рівненській, Одеській, Вінницькій, Чернігівській областях протягом 2017-2023 рр., офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, аналітичні матеріали Верховного Суду, Європейського суду з прав людини, матеріали нормативно-правового, науково-публіцистичного й аналітичного характеру щодо інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів під час здійснення кримінологічного аналізу.

По закінченню доповіді присутніми були поставлені такі **запитання**:

Топчій В.В.: Чи розглядали Ви у своєму дослідженні особливості кримінологічного аналізу корупційної злочинності?

Відповідь: Дякую за запитання. На сьогоднішній день, прямуючи до Європейського Союзу, ми не можемо обійти ту проблему, вирішення якої повинно стати ключовим у прийнятті рішення щодо надання нашій країні членства в ЄС. Мова йде про боротьбу з корупцією в нашій державі. Саме тому пропонуємо розглянути аспект історико-правових особливостей кримінологічного аналізу на прикладі запобігання корупції в Україні.

Збиток від кримінальних правопорушень корупційної спрямованості великий. Держава зазнає значних втрат в економічній сфері, відбувається порушення ринкових механізмів. Діяльність щодо боротьби з корупцією показова, починаючи з прийняття ряду нормативно-правових актів проти корупційної спрямованості, кожен рік організована пряма лінія з народом, постійно проводяться заходи боротьби з цим негативним явищем. Незважаючи на це статистика корупційних кримінальних правопорушень України постійно зростає, її можна побачити.

Проаналізувавши дані можна зробити висновок, що збиток від кримінальних правопорушень корупційної спрямованості за 2020 рік, приблизно дорівнює збитку за попередні 4 роки. У той же час, показником ставлення держави до боротьби з корупцією визначалося кількістю кримінальних проваджень. У 2020 році найбільшу кількість корупціонерів було притягнуто до відповідальності.

На жаль, навіть досконалі закони не створюють безумовних гарантій дотримання всіх приписів. Порушення антикорупційного законодавства все ще носять поширений характер.

Факти недотримання чиновниками заборон і обмежень встановлювалися і правоохоронними відомствами. Ними їх виявлено майже на третину більше, ніж у 2019 р. Це особливо важливо з урахуванням можливості застосування до недобросовісних чиновників такого дієвого антикорупційного заходу, як звільнення у зв'язку з втратою довіри.

Лисенко В.В.: У чому, на Вашу думку, переваги статистичного методу в кримінологічному аналізі запобігання злочинності?

Відповідь: Дякую за запитання. Для роботи зі статистичними масивами використовуються статистичні методи, які включають спостереження, зведення, групування і аналіз. Статистичне спостереження, тобто облік і реєстрація інформації, може бути суцільним і вибіркоvim. Вибіркове дослідження поширюється на вивчення певної частини явища у зв'язку із багато чисельністю досліджуваного об'єкта (наприклад, частини всіх фактів незаконного заволодіння транспортними засобами). Аби бути таким же достовірним, як і суцільне спостереження, повинно відповідати науковим вимогам репрезентативності і випадковості. Репрезентативність означає, що вибірка повинна відображати, представляти закономірності цілого. Чим більше вибірка, тим точніше результати. Масив вибірки визначається на основі спеціальних таблиць або математичних розрахунків з тим, аби похибка в результатах була не більше 5%. Випадковість вибірки полягає в тому, що заздалегідь не визначається одиниця вивчення, а забезпечується рівноімовірне попадання у вибірку будь-який і кожної одиниці сукупності.

Лугіна Н.А.: У продовження думки В.В. Лисенка хотілося б дізнатися, чи завжди потрібно опиратися на результати аналізу статистичних даних щодо стану злочинності в державі?

Відповідь: Дякую за запитання. Слід зауважити, що офіційні звіти про злочинність у країні не завжди точно відображають кримінальні реалії. У багатьох випадках жертви не повідомляють про кримінальні правопорушення державні органи, віддаючи перевагу самосуду над вищим, у тому числі за допомогою «тіньової юстиції». Тому в ситуації, коли в основі офіційних звітів лежать відомчі аналізи правоохоронних органів, на які переважно покладено відповідальність за негативні зміни у злочинності, значна частина кримінальних правопорушень не вноситься до ЄРДР. Виходячи з цього, вважається за доцільне здійснення організації реєстрації та обліку системи кримінальних проявів на позавідомчій основі з послідовним відстеженням руху кримінологічної інформації про кримінальне правопорушення від першого повідомлення про нього аж до зняття із засудженого судимості і відшкодування ним шкоди, заподіяної кримінально караним діянням.

Никитченко П.В.: Чи вивчали Ви застосування соціологічних підходів під час кримінологічного аналізу запобігання злочинності?

Відповідь: Дякую за запитання. Доцільним в межах кримінологічних досліджень видається застосування ряду соціологічних методів.

Серед них виділяють такі, як вивчення документів, опитування, соціологічне спостереження, експертні оцінки, соціальний експеримент.

У кожному суспільстві документи є засобом обміну інформацією. Коло кримінологічно значущих документів настільки широке, що будь-яке емпіричне дослідження фактично починається з аналізу якихось документів. Вони поділяються на архівні, періодичні, статистичні та спеціальні документи дослідження.

Для цілей кримінологічного дослідження найчастіше використовуються архівні кримінальні справи, їх аналіз може бути корисний при виробленні критеріїв оцінки того чи іншого феномена і в деяких випадках - для контролю результатів досліджень, проведених іншими методами.

Газетно-журнальна періодика виступає у кримінологічних дослідженнях як джерело загальної інформації про ті чи інші соціальні явища та процеси. Вона допомагає після певного часу ніби заново відновити і осмислити якийсь ланцюг подій. Її вивчення здійснюється з використанням такого методу як контент-аналіз.

Методи аналізу документації дуже різноманітні і безперервно вдосконалюються, що пояснюється практичними потребами, специфікою форм документів, метою аналізу. Однак у всьому їх розмаїтті можна виділити два основні типи аналізу: традиційний (класичний) і формалізований (контент-аналіз). Істотно розрізняючись між собою, вони не виключають, а взаємно доповнюють один одного, оскільки мають одну й ту саму мету – отримання достовірної інформації.

Сперкач Н.А.: Чи розглядали Ви контекст-аналіз як спосіб кримінологічного аналізу запобігання злочинності?

Відповідь: Дякую за запитання. Так, застосування такої техніки передбачає деякі стандартизовані процедури, які часто вимагають вимірювання.

Контент-аналіз доцільний у випадках, коли потрібний високий ступінь точності або об'єктивності аналізу; за наявності великого за обсягом і несистематизованого матеріалу. Контент-аналіз корисний і тоді, коли поняття, важливі для дослідження, часто з'являються у документах, що вивчаються, наприклад, при роботі з відповідями на відкриті запитання анкет або коли велике значення має сама мова джерела інформації.

Достовірність документів, що їх використовують у кримінологічному дослідженні, теж має бути перевірена. Сліпа віра у «правдивість» документа може призвести до прикрих помилок. Тому ще при розробці програми дослідження треба чітко визначитися, якого роду документи, з точки зору їх надійності, можуть бути у ньому використані.

Отже, при використанні означеного методу в кримінологічному дослідженні можна сформулювати приблизний перелік документів, що мають вивчатися: матеріали кримінальних проваджень; окремі процесуальні документи; наглядові провадження; узагальнення судово-слідчої практики, що здійснюється судами; висновки судових експертиз; відомчі звіти; листи, заяви,

скарги; дисциплінарні провадження; засоби масової інформації; періодичні наукові видання тощо.

Шевченко А.Є.: Ви у своєму дослідженні зазначаєте про використання регресійного методу запобігання злочинності. Поясніть, будь ласка, його особливості?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведене нами аналітичне дослідження дозволило зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку кримінологічної науки найбільш часто використовується регресійний як різновид математичних методів.

Загалом варто зазначити, що використання математичних методів в різних сферах діяльності людини, зокрема і в кримінології, завжди було досить актуальним, адже за їх допомогою можна забезпечити реалізацію низки заходів запобігання злочинності. У даному випадку слід наголосити, що вчені-кримінологи у свій час стверджували, що за допомогою комплексу математичних методів, зокрема регресійного, можна повністю подолати злочинність.

Варто зазначити, що всі кримінологічні об'єкти під впливом зовнішніх та внутрішніх процесів змінюються з часом, вони є динамічними і незалежно від нашого бажання можуть бути виражені за допомогою диференціального та інтегрального числення, рядів Фур'є, динамічного аналізу. Вчені провідних країн світу намагаються розробити нові способи аналізу кримінально протиправної діяльності на основі знань вищої алгебри, аналітичної геометрії, теорії ймовірності. Результатом сучасні методи дослідження злочинності, такі як математична функція «чортові сходинки» (алгоритм Чикатило), алгоритм VALCRI, множинна кореляція, лямбда-функція Санти-Крус. Та, на жаль, у боротьбі зі злочинністю та її профілактиці вони використовуються занадто спрощено й однобічно.

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Доктор юридичних наук, професор Колб О.Г. Рецензент підкреслив, що виконане Забарним М.М. дослідження виконано якісно та на високому науковому рівні. Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Позитивним моментом роботи є вміння дисертанта обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Рецензент також вказав на високий науковий рівень проведеного дослідження, яке, на його думку, відповідає вимогам, що пред'являються до такого виду наукових робіт, вказав на значущість отриманих під час дослідження теоретичних висновків для подальшого вдосконалення системи запобігання злочинності в Україні. Також О.Г. Колбом було відмічено практичне значення роботи, яке полягає в тому, що сформульовані висновки і пропозиції можуть бути використані як в законотворчій діяльності, так і в правозастосовчій практиці. Окрему увагу рецензент звернув на те, що у роботі на основі вивчення наукових праць та даних офіційної статистики щодо рівня злочинності в Україні визначено необхідність розроблення нової Програми

вивчення причин латентності кримінальних правопорушень та розробки засобів забезпечення боротьби з латентною злочинністю, що дозволить в нинішніх умовах більш ефективно визначати рівень латентної злочинності в Україні задля формування напрямів її запобігання. Також визначено необхідність у більш ширшому використанні такого методу кримінологічного аналізу як огляд віктимізації населення, який є найбільш популярним у зарубіжних країнах та вважається найбільш об'єктивним і достовірним методом вимірювання латентної злочинності. Доведено, що найпростіший метод здійснення прогнозу на найближче майбутнє - екстраполяція закономірностей статистики і прогностичних передбачень на наступні періоди. Якщо ці закономірності і прогнози встановлені на підставі об'єктивного бачення, то вони здатні сформувавши більш-менш надійне підґрунтя для можливих припущень щодо розвитку організованої злочинності. Причому необхідно екстраполювати не тільки тенденції самого вивчення явища організованої злочинності або процесу, але й інших пов'язаних із ним соціальних явищ, які її обумовлюють. На основі статистичного вивчення аналогічних тенденцій у кримінології прогнозується, наприклад, не тільки організована злочинність та її види, а й поведінка окремих осіб, що входять до організованої групи (індивідуальне прогнозування).

Дисертаційне дослідження М.М. Забарного є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і прикладному рівнях. Вона має послідовну та виважену структурну будову і за своєю архітектонікою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню, і водночас комплексну наукову компетентність її автора.

У цілому, як свідчить зміст роботи, до захисту подано завершене наукове дослідження, яке містить низку наукових положень, що у своїй сукупності роблять значний внесок у наукову теорію кримінології та правозастосовну діяльність. У дисертації розв'язано важливу наукову проблему, що має надзвичайно актуальне значення для кримінології, практики державних органів та полягає в розкритті сучасного бачення теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні на основі сформульованої наукової доктрини запобігання злочинності. Загальна оцінка роботи є позитивною, дисертація може бути подана до розгляду у спеціалізовану вчену раду відповідного профілю.

Доктор юридичних наук, професор Нікітін Ю.В. Рецензентом відзначено, що актуальність обраної авторкою теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень. Позитивним є те, що дослідник зуміла уникнути однобічності, тенденційності при висвітленні теми. Матеріал у розділах роботи викладається в логічній послідовності й легко читається. Рецензент відмітив, що актуальність обраної дисертантом теми дослідження не викликає сумнівів, відповідає потребам науки кримінології й в умовах воєнного стану. Рецензент підкреслив, що виконане М.М. Забарний дослідження присвячене актуальним проблемам, важливим як у теоретичному значенні, так і в правозастосовній практиці.

Дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, в якому реалізовано доктринальний підхід до формування теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні з визначенням шляхів розв'язання ряду фундаментальних і прикладних проблем. Розроблено на основі вивчення наукових праць та даних офіційної статистики щодо рівня злочинності в Україні визначено необхідність розроблення нової Програми вивчення причин латентності кримінальних правопорушень та розробки засобів забезпечення боротьби з латентною злочинністю, що дозволить в нинішніх умовах більш ефективно визначати рівень латентної злочинності в Україні задля формування напрямів її запобігання. Охарактеризувавши загалом усі розділи дисертації, рецензент оцінив їх зміст позитивно. Відзначено, що після попереднього обговорення дисертації, вона була доопрацьована. Окремо відзначено мову, стиль та логіку викладення матеріалів у дисертації. Робота написана грамотно, а стиль викладення матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує легкість та доступність.

Таким чином, дисертаційне дослідження Забарного Максима Михайловича на тему: «Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні», за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, є завершеною науковою працею та може бути рекомендована до розгляду спеціалізованою вченою радою відповідного профілю.

Доктор юридичних наук, професор Дідківська Г.В. Рецензенткою підкреслено, що основні положення дисертаційного дослідження Забарного М.М. дають підстави говорити про актуальність обраної теми та повизну отриманих результатів. Обрана тема дисертації є надзвичайно актуальною.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом національного законодавства та міжнародних правових актів.

Структурно дослідження побудоване логічно, розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою. При поділі розділів основного тексту на підрозділи автором дотримані правила пропорційності, взаємовиключення. Мета і завдання, визначені дисертанткою у вступі, знайшли відображення у змісті дослідження. Висновки і пропозиції дисертації об'єднані ключовою ідеєю дослідження теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні.

Рецензентом відмічено, що у цілому дослідження відображає вміння автора довести свої судження та оспорити підходи опонентів. Основні висновки і пропозиції сформульовані дисертантом викладені чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми. Дисертант дотримується принципу єдності конкретно-історичного і концептуальних підходів при визначенні

позитивних та негативних чинників, які впливають на досліджувану сферу, застосував юридичні методи аналізу й тлумачення правових норм.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

Загалом, дисертаційне дослідження М.М. Забарного є цілком завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне та практичне значення. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук. Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, пп. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, і може бути рекомендована для подання до розгляду у спеціалізованій вченій раді.

Забарний Максим Михайлович висловив виступаючим та усім присутнім на засіданні фахового семінару подяку за позитивну оцінку дисертаційної роботи, за висловлені побажання, зауваження та професійні поради, які сприяли вдосконаленню змісту роботи.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Забарного Максима Михайловича «Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Формування ефективної системи протидії злочинності в Україні є важливим завданням, що вимагає глибокого аналізу й використання достовірних даних про поточний стан злочинності та її тенденції.

Актуальність цієї проблематики обумовлена тим, що, починаючи з 90-х років минулого століття, Україна спостерігає значне зростання злочинності, яке супроводжується збільшенням розриву між розвитком кримінально-протиправної діяльності та можливостями правоохоронної системи. Такий розрив пояснюється як об'єктивними суспільними змінами, так і недоліками в організації роботи правоохоронних органів. Унаслідок цього рівень латентної злочинності є надзвичайно високим і багато злочинців залишаються непокараними. Це свідчить про неспроможність існуючої правоохоронної системи ефективно протидіяти злочинності. Тому вивчення сучасного стану

злочинності та її тенденцій є невід'ємною частиною процесу реформування правоохоронної системи в Україні, що дасть змогу більш ефективно протидіяти кримінально протиправним проявам.

Огляд стану злочинності в Україні на сучасному етапі охоплює визначення основних кількісних та якісних показників, а також аналіз динаміки їхніх змін як загалом, так і за окремими напрямками. Визначення тенденцій злочинності є авторським аналізом трансформацій злочинності як соціально-правового феномена в сучасному суспільстві. Цей аналіз є ваговою передумовою для розробки короткострокових і середньострокових прогнозів щодо криміногенної ситуації в Україні. Прогнози зі свого боку слугуватимуть основою для вдосконалення кримінологічного забезпечення протидії злочинності в нашій державі.

Отже, розуміння поточних тенденцій злочинності дає нагоду більш точно передбачити її подальший розвиток, що є критично важливим для формування ефективних заходів протидії. Це підґрунтя дає змогу адаптувати стратегії правоохоронних органів до реалій сьогодення та забезпечує більш надійне й ефективне реагування на кримінально протиправні загрози.

Негативні процеси та тенденції, що відбуваються в Україні сьогодні, підкреслюють важливість постійного моніторингу криміногенної обстановки. Глибоке та детальне дослідження цього питання потрібне для своєчасного внесення коректив у стратегію й тактику протидії злочинності.

Крім того, з огляду на високу криміналізацію суспільства варто розробити нову концепцію протидії злочинності. Вона повинна враховувати можливості держави та суспільства, а також попередні недоліки в організації роботи правоохоронних органів, особливо в період війни. Лише через вивчення й кримінологічний аналіз сучасних кількісних та якісних показників злочинності можна забезпечити ефективну стратегію протидії злочинності в Україні. Тому потреба в теоретико-правовому дослідженні кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності є надзвичайно важливою та своєчасною.

Потреба в дослідженні кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності підтверджується й статистичними даними. Загалом, починаючи з 2017 року, в Україні триває покращення криміногенної ситуації, попередні дані статистики щодо злочинності 2020 року є найкращими за десятиліття. Зміни в суспільно-політичному житті, зокрема введення воєнного стану, суттєво вплинули не тільки на рівень злочинності, але й на її характер. За даними Офісу Генерального прокурора, 2022 року в Україні значно збільшилась кількість особливо тяжких злочинів, зокрема державної зради, кількість яких зросла майже в десять разів.

Збільшилась і кількість інших кримінальних правопорушень. Від 24 лютого 2022 року зареєстровано 68 тисяч кримінальних проваджень за статтею 438 Кримінального кодексу України «Порушення правил і звичаїв війни». Це досить високий показник, який є набагато більшим, ніж був у попередні 9 років

окупації Криму та частини територій Луганщини й Донецчини. Загалом 2022 року кількість кримінальних правопорушень в Україні зросла на 8,8 %. Якщо минулого року було зареєстровано 362 636 кримінальних правопорушень, то 2021 року ця цифра становила 321 443 кримінально протиправних діянь.

Саме тому, відповідно до дослідження World Population Review, Україна посіла в рейтингу 57-е місце із 136 з показником 47,42 кримінальних правопорушення на 100 тисяч жителів.

Усі ці дані свідчать, з одного боку, про високу небезпеку кримінально протиправних діянь, а з іншого – про відсутність ефективних механізмів їхнього виявлення та протидії. Саме тому виникає потреба у комплексному науковому дослідженні кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності, яке допоможе виявити потенційні виклики, розробити ефективні стратегії та рекомендації щодо розробки й застосування в Україні ефективної системи протидії злочинності. Таке дослідження допоможе виявити потенційні виклики, які стоять перед правоохоронною системою України, та розробити ефективні напрями їхнього подолання, а також сприятиме розробці рекомендацій щодо створення та впровадження дієвої системи протидії злочинності в державі. Усе це дасть змогу спрямувати зусилля держави на найбільш критичні аспекти протидії злочинності, що забезпечить більш ефективне реагування на кримінально протиправні загрози та покращить безпеку в суспільстві.

Серед вітчизняних дослідників проблематиці протидії злочинності приділили значну увагу такі науковці, як О. Баганець, Є. Блажівський, І. Богатирьов, В. Голіна, Л. Давиденко, С. Денисова, В. Дрьомін, Т. Корнякова, А. Корягіна, В. Куц, С. Мінченко, С. Міщенко, Ю. Нікітін, В. Трубников, П. Хряпінський, І. Яковець та інші.

Питанням кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності значну увагу приділили такі вітчизняні вчені, як О. Бандурка, П. Біленчук, В. Василевич, М. Вербенський, Д. Вітюк, Я. Вступник, А. Войціховський, О. Гумін, О. Джужа, Г. Дідківська, Г. Жаровська, А. Закалюк, Ю. Іванов, О. Литвинов, О. Кальман, О. Київець, Г. Кохан, В. Мисливий, О. Моїсєєв, М. Свистуленко, В. Тимошенко, В. Топчій, О. Столярський, Є. Стрельцов, П. Фріс, О. Черкасов, О. Шостко, К. Юртаєва, П. Яні та інші.

Вищезазначені науковці, безумовно, зробили вагомий внесок у розвиток правової доктрини, особливо щодо застосування кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності. Їхні праці заклали основи для розробки нових пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності застосування кримінологічного аналізу та формування наукових концепцій з цього питання. Водночас аналіз їхніх праць свідчить про те, що проведені дослідження стосувалися загалом лише окремих доктринальних і прикладних питань застосування кримінологічного аналізу в системі протидії злочинності. Проте на сьогодні залишаються недостатньо дослідженими й такими, що не знайшли

достатнього правового врегулювання, питання щодо концептуальних підходів до поняття й сутності кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності, системи та структури кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності, особливостей реалізації кримінологічного аналізу під час взаємодії суб'єктів протидії злочинності, способів імплементації позитивних зарубіжних практик кримінологічного аналізу у вітчизняну практику протидії злочинності тощо.

Зазначені обставини й зумовили обрання теми дисертації, визначили об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023); Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р); Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 року № 430-р.); Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 року № 1360), а також позицій Кіотської декларації щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права (Чотирнадцятий Конгрес ООН із запобігання злочинності та кримінального судочинства, Кіото, Японія, 2021 р.).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Державного податкового університету від 29 лютого 2024 року (протокол № 10).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є теоретичне узагальнення та розв'язання комплексної наукової проблеми щодо формування теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні з розробленням пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- охарактеризувати генезис наукової розробки проблем протидії злочинності в Україні;
- узагальнити методологію дослідження проблем протидії злочинності;
- висвітлити доктринальні підходи до поняття та сутності механізму протидії злочинності;
- сформулювати концептуальні підходи до поняття та сутності кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;

- виокремити структуру кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- охарактеризувати систему кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- окреслити особливості правових заходів реалізації кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- здійснити характеристику організаційних заходів реалізації кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- виокремити проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- проаналізувати питання контролю за реалізацією кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- охарактеризувати законодавство зарубіжних країн як джерело забезпечення кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності;
- розкрити особливості реалізації кримінологічного аналізу під час взаємодії суб'єктів протидії злочинності;
- виокремити способи імплементації позитивних зарубіжних практик кримінологічного аналізу у вітчизняну практику протидії злочинності.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері розробки та здійснення кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення обумовлених нею завдань використовувались загальнонаукові (аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування, узагальнення, моделювання, аналогія тощо) та спеціальні методи, зокрема: *діалектичний* – для дослідження кримінологічного аналізу в єдності змісту та юридичної форми забезпечення, розгляду проблем формування й реалізації кримінологічної політики в цій сфері (розділи 1–4); *системно-структурний* – для аналізування зарубіжного досвіду кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності як складової національної безпеки та протидії кримінальним правопорушенням як цілісної теоретико-прикладної проблеми в межах усієї роботи (розділи 1–3); *історико-юридичний* – для розкриття генезису ключових етапів становлення й розвитку вищевказаних правових інститутів, сучасного стану наукових досліджень, законодавства й відповідної правозастосовної практики (розділ 1); *формально-логічний* – для надання характеристики кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності (розділ 2), а на цій основі – розкриття структури й змісту формування та реалізації державної кримінологічної політики України (розділ 3) й заходів протидії на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях (підрозділи 4.1, 4.2); *компаративістський* – для виявлення особливостей доктринального розуміння специфіки кримінологічного аналізу в механізмі

протидії злочинності (підрозділ 1.3, розділи 1–2); *модельовання* – під час розроблення концептуальних підходів до поняття та сутності кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності (підрозділ 2.1), формулювання висновків до розділів і загальних оцінок, а також пропозицій щодо вдосконалення законодавства, кримінологічного аналізу та практики його застосування (розділи 1–4); *соціологічний* (анкетування, інтерв'ювання, спостереження) – з метою вивчення думок різних категорій респондентів з проблемних питань дослідження та з'ясування соціальної результативності кримінологічних заходів (розділи 1–3); *статистичний* – для аналізу зібраних емпіричних даних, а також офіційної статистичної звітності (розділи 2–3).

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені дані проведеного соціологічного опитування 79 прокурорів, 101 слідчого, 63 оперативних працівників та 54 адвокатів у м. Києві, Київській, Житомирській, Хмельницькій, Рівненській, Одеській, Вінницькій, Чернігівській областях протягом 2017–2023 рр., офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, аналітичні матеріали Верховного Суду, Європейського суду з прав людини, матеріали нормативно-правового, науково-публіцистичного й аналітичного характеру щодо інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів під час здійснення кримінологічного аналізу.

Наукова повизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням, в якому реалізовано доктринальний підхід до формування теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні з визначенням напрямів розв'язання ряду фундаментальних і прикладних проблем. Найсуттєвішими вважаються такі положення:

вперше:

– дано авторське визначення поняття «кримінологічний аналіз», під яким запропоновано розуміти діяльність уповноважених державних органів, громадських інституцій, окремих громадян щодо аналітичного дослідження кількісних та якісних показників злочинності за певний період часу на певній території, виявлення її детермінант, основних характеристик особи злочинця, виявлення динамічних характеристики провідних напрямів діяльності державних органів, що дає змогу в майбутньому проводити ефективний комплекс економічних, соціальних, ідейно-виховних, організаційно-управлінських, правових заходів протидії злочинності;

– виокремлено основні риси та складові кримінологічного аналізу, на основі визначення теоретико-прикладного змісту кримінологічного аналізу, спираючись на дефініції з наукових джерел і нормативно-правових актів, до яких віднесено: сукупність систематичних аналітичних процесів; вивчення певних характеристик і тенденцій; визначення та розуміння зв'язків між кримінологічною інформацією

(інформацією про кримінальне правопорушення) та іншими даними; систематична специфічна інформаційно-аналітична діяльність; опрацювання інформації, яка є суттєвою для управління або ухвалення рішень; здійснюється з метою попередження, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень або ухвалення управлінських рішень;

- розроблено та запропоновано наукову концепцію забезпечення кримінологічного аналізу в Україні, яка базується на сучасних підходах до вивчення злочинності та її протидії, передбачає впровадження сучасних методів кримінологічного аналізу, інтеграцію з міжнародними стандартами тощо;

- представлено авторське визначення поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення кримінологічного аналізу», під якими запропоновано розуміти реалізацію державної політики у сфері протидії злочинності, що орієнтована на задоволення інформаційних потреб конкретного правоохоронного органу;

- запропоновано ухвалити державну програму для дослідження особи злочинця, зокрема процесів її криміналізації, яка може значно поліпшити ситуацію в цій сфері, а саме більш ефективно використовувати цифрові технології для збору й обробки інформації, що підвищило б точність і якість кримінологічних досліджень;

удосконалено:

- поняття «механізм протидії злочинності», під яким запропоновано розуміти інтегровану цілісну сукупність відповідних і достатніх елементів, завдяки яким суб'єкти формують раціональну систему впливу на чинники й детермінанти злочинності, забезпечують ефективне здійснення кримінологічного процесу, досягаючи результативного виконання завдань і функцій, покладених на систему протидії злочинності;

- наукову позицію, що одним із резервів для підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинності може бути створення спеціалізованої інформаційної бази даних, яка буде орієнтована на вирішення різноманітних завдань у сфері протидії злочинності;

- наукову позицію, що на сьогодні потрібно змінити традиційний підхід до збору інформації про злочинність для забезпечення більшої об'єктивності та точності даних і надати відповідні рекомендації;

- думку щодо окремих аспектів реалізації кримінологічного аналізу, зокрема доведено потребу у використанні багатопланової статистики, яка забезпечує всебічне розуміння злочинності, що є важливим для ефективного реагування й розробки політик протидії злочинності на основі зарубіжного досвіду;

- доктринальну позицію щодо системи суб'єктів кримінологічного аналізу, яка є багаторівневою: це різні групи або інститути, що беруть участь у процесі розслідування злочинності, її профілактики й виявлення;

дістало подальший розвиток:

- позиція щодо потреби в удосконаленні національного законодавства способом внесення поняття «кримінологічний аналіз» до законодавства про

оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування, що дасть змогу створити єдину систему аналітичного забезпечення для національних правоохоронних органів;

– твердження, що для вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення кримінологічного аналізу доцільно розвивати такі напрями: підвищення матеріально-технічного забезпечення та наукового супроводження; залучення досвідчених фахівців у сфері інформаційних технологій; забезпечення належного рівня безпеки інформаційних баз даних; актуалізація нормативно-правової бази за допомогою внесення змін і доповнень тощо;

– рекомендації для ефективного застосування SOCTA в Україні, до яких віднесено: 1) внести відповідні корективи до SOCTA, щоб врахувати специфіку криміногенної ситуації в Україні; 2) створити ефективні системи збору й аналізу інформації для підтримки SOCTA; 3) провести тренінги для правоохоронців, щоб забезпечити ефективне використання індикаторів SOCTA.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації положення впроваджені й можуть бути використані в:

– *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень проблем теоретико-прикладних засад кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 5 червня 2024 р.);

– *законодавчій діяльності* – під час підготовки змін до чинного законодавства України щодо здійснення кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні (довідка Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 16 травня 2024 р.);

– *практичній діяльності* – як рекомендації під час практичної діяльності органів досудового розслідування, а також у процесі проведення занять щодо підвищення кваліфікації;

– *освітньому процесі* – для проведення різних форм занять зі здобувачами вищої освіти денної та заочної форм навчання за такими навчальними дисциплінами: «Кримінологія», «Кримінологічні засади протидії злочинності», «Методика і тактика захисту особи у кримінальному процесі» (акти впровадження Державного податкового університету від 18 травня 2024 р. та Національної академії внутрішніх справ від 5 червня 2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі самостійно проведених досліджень.

У науковій статті «Історико-правові особливості кримінологічного аналізу запобігання корупції в Україні», опублікованій спільно з Д. Л. Вітюк, автором особисто визначено етапи становлення кримінологічного аналізу злочинності.

У науковій статті «Щодо соціально-правового розуміння кримінологічного аналізу злочинності», опублікованій спільно з Д. Л. Вітюк, автором особисто проаналізовано понятійний апарат щодо кримінологічного аналізу злочинності.

У науковій статті «Application of the method of SWOT-analysis as a means of strategic planning during the investigation of criminal cases in the field of economics in borders», опублікованій спільно з В. Топчієм, Н. Лугіною, автором особисто сформовано наукове обґрунтування доцільності використання методу SWOT-аналізу в діяльності правоохоронних органів.

У науковій статті «Utilizing of the method of statistical data analysis in combating organized crimes», опублікованій спільно з В. Топчієм, Н. Лугіною, А. Шевченком та В. Смельяновим, здобувачем особисто визначено потребу в застосуванні методу статистичного аналізу в механізмі протидії організований злочинності.

У науковій статті «Criminological Analysis of Determinants of Criminal behavior», опублікованій спільно з В. Топчієм, Т. Корняковою, О. Топчієм, В. Топчієм, автором особисто дано поняття кримінологічного аналізу детермінантів злочинності.

У науковій статті «Use of Selected Types of Crime Analysis in Modern Criminological Science: Experience of Ukraine and the World», опублікованій спільно з В. Топчієм, Н. Карпенко, І. Грицюком, О. Топчієм, автором особисто проаналізовано наукові праці щодо поняття кримінального аналізу.

У науковій статті «Historical Analysis and Legal Features of Corruption Prevention in Ukraine», опублікованій спільно з Д. Вітюк, автором виокремлено етапи становлення механізмів протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією в Україні.

Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові статті, в дисертації не використовувалися. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які зроблено посилання.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

Статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України:

1. Забарний М. М. Методологічні засади кримінологічного аналізу злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 2, том 2-2. С. 28–33. URL : http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/2-2/tom_2/6.pdf

2. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз основних факторів сучасності, що впливають на стан злочинності та правопорушення. *Прикарпатський юридичний вісник : збірник наукових праць*. 2019. Випуск 1 (26), том 4. С. 149-153. URL : http://pjuv.nuoua.od.ua/v1-4_2019/30.pdf

3. Забарний М. М. Інформаційні технології збору та аналізу кримінологічної інформації: теоретико-прикладний аспект. 2019. *Юридична наука*. 2019. № 9 (99). С. 548–555. URL : <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/11>

4. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз та кримінальний аналіз: проблеми співвідношення. *Юридична наука*. 2019. № 11 (101). С. 311–317. URL : <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/13/11-101-2019-pdf>

5. Забарний М. М. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Том XXIV. С. 51–56. URL : <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom24/9.pdf>

6. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз злочинності у США. *Юридична наука*. 2020. № 3 (105). С. 46–51. URL : <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/135/129>

7. Забарний М. М. Окремі аспекти кримінологічного аналізу злочинності. *Ірпінський юридичний часопис*. 2020. № 2 (4). С. 122–127. URL : <https://api-ir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ba284ad-a8eb-4ffc-a8e9-182210702374/content>

8. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз і тенденції злочинності у період до та після пандемії в Україні та деяких зарубіжних країнах. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Випуск 3 (38). С. 72–75. URL : http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2021/18.pdf

9. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз особи злочинця у сфері оподаткування. *Ірпінський юридичний часопис*. 2021. Вип. 1 (5). С. 192–197. URL : https://drive.google.com/file/d/1590T9avXCXEDnl_q0iky-0-XVCnglf3e/view

10. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз особи неповнолітнього злочинця. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 427–429. URL : http://www.lsej.org.ua/10_2021/113.pdf

11. Забарний М. М. Історико-правові особливості кримінологічного аналізу запобігання корупції в Україні. *Law, State, Technology*. 2021. Випуск 4. С. 89–93. URL : <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/59/50>

12. Забарний М. М., Вітюк Д. Л. Щодо соціально-правового розуміння кримінологічного аналізу злочинності. *Ірпінський юридичний часопис*. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. Випуск 1 (8). С. 160–166. URL : <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/44>

13. Забарний М. М. The role of criminology analysis and criminal analysis in crime prevention. *Соціологія права*. 2022. Випуск 1–2 (40–41). С. 15–18. URL : <http://soclaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2022/1-2/3.pdf>

14. Забарний М. М., Вітюк Д. Л. Історико-правові особливості кримінологічного аналізу запобігання корупції в Україні. *Ірпінський юридичний часопис*. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. Випуск 1 (10). С. 124–134. URL : <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/89/88>

*Статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus:*

1. Zabarniy M., Topchiiy V., Lugina N. (2020). Application of the method of SWOT-analysis as a means of strategic planning during the investigation of criminal cases in the field of economics in borders. *Baltic journal of economic studies*. № 3, Vol. 6. С. 166–170. URL:

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/18350871> (Web of Science).

2. Zabarniy M., Topchiiy V., Shevchenko A., Lugina N., Yemelianov V. Utilizing of the method of statistical data analysis in combating organized crimes. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11, Issue 52 (April). P. 288–297. URL: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/18350871> (Web of Science).

3. Zabarniy M., Topchii V., Korniakova T., Topchii O., Topchii V. Criminological Analysis of Determinants of Criminal behavior. *Journal of Forensic Science and Medicine*. 2023. № 9 (2). С. 144–152. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58164457900> (Scopus).

4. Topchii V., Topchii O., Zabarniy M., Karpenko N., Hrytsiuk I. Use of Selected Types of Crime Analysis in Modern Criminological Science: Experience of Ukraine and the World. *Journal of Forensic Science and Medicine*. 2023. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58164457900> (Scopus).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз окремих детермінантів злочинності. *ReOS*. 2021. № 6. С. 23–29. URL : <https://www.uni-goettingen.de/de/document/download/6ad4286d6f342cf41ec9c2c9688b558b.pdf/ReOS%2006%20aus%202021.pdf>

2. Забарний М. Сучасні способи збору та аналізу кримінологічної інформації. *Knowledge. Education. Law. Management*. 2021. № 7 (43), Vol. 1. С. 173–177. URL : <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/64>

3. Zabarny M., Vitiuk D. (2022). Historical Analysis and Legal Features of Corruption Prevention in Ukraine. *Journal of International Legal Communication*. Vol. 5, № 2, 85–94. URL : <https://jilc.e-science.space/wp-content/uploads/2022/09/JILC-2022-5-2-085-094-Zabarny.pdf>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз як елемент запобігання злочинності в Україні. *Актуальні проблеми правових наук в євроінтеграційному вимірі*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 15-16 грудня 2017 року. Х.: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2017. Ч. 1. С. 83-84.

2. Забарний М. М. Поняття та сутність кримінологічного аналізу. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії*: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Переяслав-Хмельницький, 30-31 грудня 2017 року. Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 129-130.

3. Забарний М. М. Поняття і значення кримінологічного аналізу у запобіганні злочинності. *Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах*

трансформації сучасного суспільства: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 12 грудня 2018 року. Ірпінь: УДФСУ, 2022. С. 123-126.

4. Забарний М. М. Сучасні системи запобігання злочинності в сфері оподаткування в підрозділах ДФС України. *Сучасний стан кримінального законодавства України: шляхи реформування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 1 березня 2018 року. Ірпінь: УДФСУ, 2018. С. 60-64.*

5. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз злочинів у сфері підприємницької діяльності. *Економічні перспективи підприємництва в країні: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 10-11 жовтня 2019 р. Ірпінь: УДФСУ, 2019. С. 178-180.*

6. Забарний М. М. Історично-правовий аналіз призначення покарання в кримінальному праві. *«III Всеукраїнські правові наукові читання» пам'яті доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, член-кореспондента Національної академії правових наук України Н. Р. Ниженік: збірник матеріалів, м. Ірпінь, 17 жовтня 2019 року. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. С. 69-72.*

7. Zabarny M. Current state of organized crime in the financial sphere: criminological analysis. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки: збірник тез Міжнародного податкового конгресу, м. Ірпінь, 3 грудня 2020 року. Ірпінь, УДФСУ, 2020. С. 319-321.*

8. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз у дослідженні регіональної злочинності. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 25 березня 2020 року. Ірпінь, УДФСУ, 2020. С. 179-181.*

9. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз окремих аспектів транснаціональної злочинної діяльності. *Розбудова правової держави в Україні: реальність та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 29 травня 2020 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 157-161.*

10. Забарний М. М. Деякі аспекти кримінологічного аналізу злочинності у податковій сфері. *Сучасний стан кримінально-правового забезпечення в Україні: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 5 березня 2021 року. Ірпінь: УДФСУ, 2021. С. 244-247.*

11. Забарний М. М. Окремі елементи кримінологічного аналізу особи злочинця, що вчиняє кримінальні правопорушення в економічній сфері. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 7 квітня 2021 року. Ірпінь: УДФСУ, 2021. С. 259-261.*

12. Забарний М. М. Кримінологічний аналіз запобігання злочинності у сфері економіки. *Актуальні проблеми національної правової реформи*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до Дня науки, м. Київ, 21 травня 2021 року. Київ, 2021. С. 45-47.

13. Забарний М. М. Основні причини злочинності сьогодення: кримінологічний аналіз. *Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 25 лютого 2022 року. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 71-72.

14. Забарний М. М. Особа злочинця та її місце у кримінологічному аналізі запобігання злочинності. *Фінанси, економіка, права VS війна*: збірник тез Міжнародного конгресу, м. Ірпінь, 27 квітня 2022 року. Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. С. 755-760.

15. Забарний М. М. Основи методики кримінологічного аналізу злочинності. *Міжнародне право ХХІ століття: сучасність та майбутнє*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ірпінь, 25 травня 2022 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. С.101-102.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Кримінологічні засади участі України у міжнародній системі запобігання злочинності : монографія / Забарний М. М., Бодунова О. М., Топчій В. В., Дідківська Г. В. та ін. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2021, 376 с.

2. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / Бодунова О. М., Дідківська Г. В., Нікітін Ю. В. Забарний М. М. та ін. ; за заг. ред. В. В. Топчія. Вінниця : Твори, 2021. 412 с.

Характеристика особистості здобувача. Забарний Максим Михайлович народився 31 грудня 1980 року в м. Донецьку. У 2003 році з відзнакою закінчив Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого за спеціалізацією «Правознавство».

З квітня 2003 року по липень 2004 року служив на посаді слідчого в органах внутрішніх справ України.

З липня 2004 року до жовтня 2010 року – старший слідчий з особливо важливих справ податкової міліції.

З жовтня 2010 року до березня 2012 року – заступник начальника головного відділу податкової міліції – начальник слідчого відділу Макіївської ОДП.

З квітня 2012 року до квітня 2016 року – начальник слідчого управління фінансових розслідувань ДП у Голосіївському районі Головного управління ДФС у місті Києві.

З квітня 2016 року працював начальником слідчого управління фінансових розслідувань ДП у Оболонському районі Головного управління ДФС у місті Києві.

У 2017 році успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес та

криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» у спеціалізованій вченій раді К 27.855.03 Університету державної фіскальної служби України на тему: «Прогалини у кримінальному процесуальному праві».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана державною мовою, стиль викладення – науковий. Отримані результати дослідження: наукові положення, висновки і рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту «Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні» є напрямом, який віднесено до спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання їх до захисту. Дисертація відповідає п.п. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, та може бути рекомендована до попереднього розгляду та захисту в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

У результаті експертизи дисертації Забарного Максима Михайловича та повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок щодо дисертації Забарного Максима Михайловича «Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Забарного Максима Михайловича відповідає спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право та вимогам пп. 7, 8 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

3. Рекомендувати подану дисертацію Забарного Максима Михайловича «Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право до попереднього розгляду у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 27; проти – немає; таких, що утримались – немає.

Рецензент –
професор кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Олександр КОЛБ

Рецензент –
професор кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, професор

Юрій НІКІТІН

Рецензент –
завідувач кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, професор

Галина ДІДКІВСЬКА